

7 ביוני 2016 - א' בסיון התשע"ו

בס"ד

נייר עמדה לוועדה לזכויות הילד: גיור קטינים במערך הגיור הממלכתי

הסוגיה

בשנים האחרונות גובר במדינת ישראל הצורך בגיור עבור ילדים קטינים.¹ יותר ויותר זוגות נדרשים לתהליך פונדקאות ואימוץ מכיוון שהם מתקשים להביא ילדים לעולם. הוריהם של ילדים אלו, אשר נולדים מאם פונדקאית לא יהודיה או מתרומת ביצית – ולכן מעמדם היהודי מוטל בספק – מבקשים לגייר את ילדם, אך נתקלים בקשיים שונים בשל מדיניות מערך הגיור המוכתבת על ידי הרבנות הראשית. בין היתר, אחד הקשיים הרווחים הינו הדרישה להעביר את הילדים המועמדים לגיור, וכן את אחיהם, למערכת חינוך דתית.

רקע

1. גיור קטינים שונה במהותו מגיור מבוגרים. כל עוד הילד קטן ואינו עומד על דעתו, נעשה הגיור על דעת בית הדין ועל סמך ההתרשמות מההורים. לפיכך, ישנם תינוקות וילדים שבית הדין דוחה את הבקשה לגיור מכיוון שלא התרשמו שהוריהם יגדלו אותם באורח חיים מסורתי-דתי.
2. בשנת 2014 התגיירו בישראל למעלה מ-1500 ילדים מתחת לגיל 13, מתוכם, 892 ילדים עולי אתיופיה מקהילת הפלאשמורה שעלו ארצה מכוח החלטת ממשלה וגיורם מתבצע כחלק מתהליך עלייתם, התאזרחותם וקליטתם, וכ-650 ילדים עולים ואזרחי ישראל שהתגיירו במערך הגיור הממלכתי.²
3. למרכז הסיוע של עמותת עתים מתקבלות כ-100 פניות בנושא גיור קטינים מתחת לגיל 13 בשנה בממוצע, כולם נתקלו בבעיה כזו או אחרת בבואם להתגייר במערך הגיור הממלכתי. ממספר הפניות הגדול שמגיע לעמותת עתים (בהשוואה למספר גיורי הקטינים בשנה), נראה כי קיימות בעיות רבות במערך הגיור הממלכתי בתחום זה.
4. עשרות רבות מהפניות שהתקבלו בעמותת עתים עוסקות בבעיות הנובעות מהדרישה להעביר את הילדים למערכת חינוך דתית. דרישה זו מציבה בפני הורים המבקשים לגייר את ילדיהם קשיים רבים.
5. להלן מקרים אופייניים שנאספו על ידי עמותת עתים:
 - א. **מרחק:** במקרים רבים, הקושי נובע מהצורך להעביר את הילד/ה לבית ספר מרוחק. לעתים, מדובר בבית ספר שנמצא בצד השני של העיר, כך שעל הילדים לקחת מספר אוטובוסים עירוניים בכדי להגיע לבית הספר, ולעתים אין ביישוב בית ספר ממ"ד כלל, ועל הילדים לנסוע אל מחוץ ליישוב.

¹ במונח "גיור קטינים" כוונתנו היא לילדים שמתחת לגיל 13, מכיוון שעל פי ההלכה האורתודוקסית, הגיור בגילאים הללו שונה מאשר בגיור מבוגרים, כפי שיוסבר להלן.
² נתנאל פישר, **אתגר הגיור בישראל: ניתוח מדיניות והמלצות**, ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, יולי 2015, עמ' 49-51.

- ב. **צרכים רגשיים:** מעבר לקשיים הטכניים הכרוכים בכך, המעבר לבית ספר חדש כרוך לעתים במחיר רגשי וחברתי, במיוחד עבור ילדים המאובחנים עם בעיות רגשיות שמעבר לבית ספר לא מוכח עלול לפגוע בהם. דוגמא נוספת היא ילדים בכיתת מחוננים שמעבר לבית ספר אחר יכריח אותם ללמוד בכיתות רגילות.
- ג. **נסיבות משפחתיות:** לעתים מדובר בהורים שלאחר לידה או שתיים, מתמודדים עם מצב של עקרות ונאלצים לפנות לשירותי פונדקאות או אימוץ בכדי להרחיב את משפחתם. במקרים אלו, אחיהם של הילדים המועמדים לגיור, שהינם יהודים לכל דבר ועניין, נדרשים לעבור לבית ספר דתי לצורך אישור הגיור של אחיהם. כפי שנאמר לעיל, מעבר בין בתי ספר אינו עניין של מה בכך עבור ילד, קל וחומר כאשר המעבר הוא חלק מטלטלה גדולה שאותו חווה המשפחה.
- ד. **אופי בית הספר:** בתי הדין פוסלים לגיור ילדים ממשפחות שבוחרות שילדיהם ילמדו בבתי ספר כדוגמת רשת טל"י ורשת "יחד", שבהם לומדים ילדים דתיים וחילוניים במסגרת משותפת על בסיס המורשת והמסורת היהודית. גם במקרים אלה, בתי הדין מתעלמים מאורח חייהם ומרצונם של ההורים.¹
6. חשוב לציין כי העיקרון ההלכתי העומד בבסיס גיור קטינים הוא הצורך בהתרשמות הכוללת כי הילד/ה המתגייר/ת יגדל/תגדל בסביבה מסורתית-דתית, אך כיום, בפועל, בתי הדין אינם מאשרים את גיור הילד/ה בשל קריטריון הבודד של לימודים בבית ספר דתי מבלי להתחשב בכלל הנסיבות, כגון חברות פעילה בקהילה ובבית הכנסת, חברות בתנועת נוער, אורח החיים המשפחתי ועוד.
7. בשל קשיים אלו, הורים רבים בוחרים לוותר על גיור או מחליטים לגייר את ילדיהם באמצעות בתי דין שאינם פועלים במסגרת מערך הגיור הממלכתי ואינם מוכרים על ידי הרבנות הראשית.

פתרון עתים

לאור הביקוש והצורך הגדל בגיורי קטינים, וכדי למנוע יצירת אוכלוסיית "חסרי דת" חדשה במדינת ישראל, ישנו צורך לבחון מחדש את נהלי בתי הדין לגיור קטינים. באשר למסגרת בית הספר של הילד/ה המתגייר/ת, יש לאפשר לבית הדין לדון באופן פרטני בכל מקרה ומקרה. בכדי להתרשם מה תהיה הסביבה שבה יגדלו הילדים המתגיירים, על בית הדין לבחון את מכלול אורחות חייהם, ולא לדחות על הסף על פי קריטריון בודד.